

Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Любешівський технічний фаховий коледж
Луцького національного технічного університету»

Організація та планування діяльності підприємств
Методичні вказівки до виконання практичних занять
для здобувачів освітньо-професійного ступеня фаховий молодший
бакалавр
за спеціальністю
274 Автомобільний транспорт
денної форми навчання

Любешів 2023

УДК
К

До друку

Голова методичної ради ВСП «Любешівський ТФК ЛНТУ»

_____ Герасимик-Чернова Т.П.

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в
репозитарій коледжу

Бібліотекар _____

Затверджено методичною радою ВСП «Любешівський ТФК ЛНТУ»
протокол № _____ від «_____» _____ 2023 р.

Рекомендовано до видання на засіданні випускної циклової
(методичної) комісія педагогічних працівників харчового
виробництва, галузевого машинобудування, готельно-ресторанної
справи та обліку і оподаткування

протокол № _____ від «_____» _____ 2023 р.

Голова ВЦ (М) комісії _____ Кравченко Т.Ф.,

Укладач: _____ В.М. Колядюк, викладач

Рецензент: _____

Відповідальний за випуск: _____ В.М. Колядюк., викладач вищої
категорії.

Організація та планування діяльності підприємств [Текст]: методичні
вказівки до виконання практичних занять для здобувачів освітньо-
професійного ступеня фаховий молодший бакалавр за спеціальністю
274 Автомобільний транспорт денної форми навчання/уклад. В.М.
Колядюк. – Любешів: ВСП «Любешівський ТФК ЛНТУ», 2023. – 44 с

Методичне видання складене відповідно до діючої програми курсу
«Організація та планування діяльності підприємств» з метою
вивчення та засвоєння основних розділів дисципліни, містить
практичні завдання, тести, питання для самоперевірки знань до кожної
теми та перелік рекомендованої літератури.

©Колядюк В.М., 2023

ЗМІСТ

Тема 1. Бізнес-планування.....	6
Тема 2. Планування потреби в персоналі.....	9
Тема 3. Планування потреби в матеріально-технічних ресурсах...	21
Тема 4. Планування собівартості продукції.....	29
Тема 5.Планування фінансових результатів.....	37

ВСТУП

Мета і завдання навчальної дисципліни: набуття майбутніми фахівцями поглиблених теоретичних знань та практичних навичок з питань обрання оптимальних варіантів соціально-економічних планів розвитку підприємств та бізнес-планів виробництва товарів і надання послуг; розкриття ролі процесу планування в умовах створення багатоскладової економіки.

Сучасні спеціалісти повинні знати основні принципи та методи планування, найважливіші планові показники та способи їх розрахунку, систему внутрішньогосподарських планів і механізм їх взаємозв'язку в нових, ринкових відносинах, а також вміти самостійно розробляти, обґрунтовувати різні плани-проекти та сприяти їх здійсненню в сучасних умовах виробництва та надання послуг.

Предмет навчальної дисципліни: процес планування діяльності підприємства.

Програма курсу розглядає теоретичні та практичні основи внутріфірмового планування з нових ринкових позицій, основні види, методи та принципи планування різних форм власності та господарювання, обґрунтування та оптимізації комплексних планів соціально-економічного розвитку підприємств і бізнес-планів виробництва продукції та надання послуг з урахуванням діючих ринкових обмежень.

В умовах ринку кожен виробник та підприємець орієнтований на отримання високих кінцевих результатів. Програма курсу покликана не тільки забезпечувати процес виробництва конкурентоспроможної продукції та надання конкурентоспроможних послуг, а й сприяти досягненню повної зайнятості ресурсів, справедливому розподілу доходів і зростанню рівня життя.

Суть планування в ринковій економіці полягає в тому, щоб найкращим чином обґрунтувати такі види, обсяги, інші показники виробництва, продажу товарів, надання послуг та виконання робіт, які при умілому використанні існуючих ресурсів можуть принести підприємству максимальний дохід. З цього витікає два важливих моменти в теорії планування, в обґрунтуванні та максимізації планового прибутку кожного підприємства: скорочення ресурсів, які використовуються та приріст капіталу. Перший шлях орієнтує виробників та підприємства з надання послуг на планування зниження витрат, другий — на підвищення результатів.

Основний зміст дисципліни: методологія планування діяльності підприємства; вплив процесу роздержавлення економіки на соціально-економічне планування діяльності підприємств; особливості бізнес-плану підприємств різних форм власності та господарювання; обґрунтування рівнів беззбитковості підприємств; обґрунтування соціального розвитку трудового колективу підприємства та визначення джерел його фінансування.

1. Питання для теоретичної підготовки

- 1.Сутність бізнес-планування в ринковій системі господарювання, його призначення.
- 2.Організація розробки бізнес-плану.
- 3.Зміст і структура бізнес-плану.

2. Тестові завдання

1.Бізнес-план - це:

- а) документ, що являє собою результат комплексного дослідження основних сторін діяльності підприємства; опис функціонування створеного або реконструкції нового підприємства; робочий інструмент підприємця для організації своєї роботи;
- б) задум (завдання, проблеми) і необхідні засоби його реалізації з ціллю доступу та отримання очікуваного економічного, технічного, технологічного або організаційного результату.

Відповіді: 1) а; 2) б.

2.Інформаційне поле бізнес-плану - це:

- а) сукупність відомостей, що наведено у бізнес-плані;
- б) інформаційне забезпечення системи управління майбутнім бізнесом;
- в) сукупність даних, що забезпечують інформаційні потреби в процесі складання бізнес-плану;
- г) інформація про фактори зовнішнього середовища.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в, 4) г.

3.Бізнес-план як комплексний багатофункціональний документ може бути:

- а) інструментом залучення зовнішнього капіталу для реалізації проекту;
- б) засобом делегування повноважень;
- в) способом моделювання системи управління майбутнім бізнесом;
- г) способом попереднього визначення перешкод та запобігання виникненню проблем з реалізації проекту;
- д) засобом координації в часі та просторі діяльності функціональних підрозділів підприємства;

є) способом перевірки підприємницької ідеї на реалістичність.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в; 4) г; 5) д; 6) є.

4. Резюме бізнес-плану-це:

- а) коротка анотація;
- б) опис змісту;
- в) короткий вступ;
- г) короткий огляд найбільш важливих та значущих аспектів підприємницького проекту.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в, 4) г,

5.Процес розробки бізнес-плану:

- а) починається з маркетингових досліджень;
- б) точно відповідає структурі бізнес-плану;
- в) виходить лише із загальної логіки викладу.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в.

6.Зміст і структура бізнес-плану залежать від таких факторів:

- а) цілі його розробки;
- б) вибраної стратегії бізнесу фірми;
- в) вибраної форми організації бізнесу;
- г) специфіки сфери майбутнього бізнесу;
- д) аудиторії, на яку розрахований бізнес-план.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в, 4) г; 5) д.

7.У бізнес-плані для виробничої діяльності особливу увагу необхідно приділяти таким ключовим аспектам:

- а) плану виробництва;
- б) ціновій політиці;
- в) організації продажу;
- г) індивідуальному іміджу;
- д) контролю товарного запасу.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в; 4) г; 5) д.

8.Маркетинг-план опрацьовують для того, щоб:

- а) охарактеризувати ринок діяльності фірми;
- б) переконати читача в правильності вибору ринку діяльності фірми;
- в) пояснити читачеві стратегію виходу фірми на свій цільовий ринок та завоювання його;
- г) вибрати цільовий ринок для фірми.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в; 4) г.

9. Виробничий план складається для того, щоб:

- а) викликати довіру до даного бізнесу описом переваг його продуктів;
- б) переконати читача в правильності вибору технології виробництва продукту фірми;
- в) довести, що фірма спроможна організувати виробництво та виготовляти необхідну кількість продукції.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в.

10. У складі організаційного плану звичайно виділяють такі підрозділи:

- а) організаційно-правова форма бізнесу;
- б) політика ціноутворення;
- в) потреби бізнесу в персоналі;
- г) організація рекламної компанії;
- д) власники бізнесу, команда менеджерів і зовнішні консультанти;
- е) організаційна схема управління;
- є) принцип організації служби маркетингу.

Відповіді: 1) а, в, г, е; 2) а, в, д, е; 3) б, г, є.

11. Особливості фінансового плану порівняно з іншими розділами бізнес-плану полягають у тому, що він:

- а) складається з перспективою на три роки;
- б) є найбільшим розділом бізнес-плану;
- в) містить відповідний перелік фінансових документів, кожен з яких має стандартну форму.

Відповіді: 1) а, в; 2) а, б; 3) а, б, в.

3. Контрольні питання та питання для обговорення

1. Актуальність бізнес-планування на сучасному етапі.
2. Сутність, призначення та механізм розробки бізнес-плану.
3. Зміст та структура бізнес-плану.
4. Характеристика основних розділів та процедура складання бізнес-плану.
5. Роль цінової політики підприємства у бізнес-плануванні.
6. Фінансове обґрунтування інвестиційного проекту у бізнес-плані.
7. Методична основа планування обсягу виробництва продукції.
8. Дослідження привабливості продукції, призначеної для випуску і реалізації.
9. Бізнес-план як перевірка доцільності здійснення підприємницької ідеї.
10. Попередження ризикових ситуацій та методи запобігання втрат у бізнес-плануванні.

ТЕМА 2. Планування потреби в персоналі

1. Питання для теоретичної підготовки

1. Потреба підприємства у трудових ресурсах, основи її планування.
2. Планування продуктивності праці.
3. Обчислення показників продуктивності праці.
4. Оплата праці. Показники плану, методика обчислення фондів оплати праці за різних систем та форм оплати праці.
5. Матеріальне стимулювання працівників підприємства.

2. Тестові завдання

1. Планування праці та заробітної плати включає такі показники:

- а) чисельність і склад працюючих;
- б) тривалість виробничого циклу;
- в) фонд заробітної плати;
- г) тривалість підготовки виробництва;
- д) завдання щодо підвищення продуктивності праці.

Відповіді: 1) а, б, в, д; 2) а, в, д; 3) а, в.

2. Яка із основних форм заробітної плати є економічно найвигіднішою:

- а) відрядна;
- б) погодинна;
- в) відрядна чи погодинна залежно від умов виробництва.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в.

3. Плановий фонд заробітної плати - це:

- а) оплата за виготовлену продукцію або обсяг робіт, за фактично відпрацьований час робітниками - погодинниками, а також за виконаннями робітниками спеціальних функцій;
- б) сума грошей для оплати праці всіх працюючих, зайнятих виконанням виробничого плану.

Відповіді: 1) а; 2) б.

4. Заробітна плата бригади розраховується на основі:

- а) середнього тарифного коефіцієнта за розрядом працівників;
- б) бригадної розцінки на кожну з операцій;
- в) обсягу виконання кожного виду продукції;
- г) ставки 1 розряду відрядників.

Відповіді: 1) а, б; 2) б, в; 3) в, г.

5. Планування фонду заробітної плати спеціалістів і службовців здійснюється на основі:

- а) денної тарифної ставки і кількості робочих днів у періоді;
- б) штатного розпису і посадових окладів;
- в) розцінок і планового випуску продукції.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в.

6. Для розрахунку планового фонду тарифної заробітної плати робітників-відрядників необхідно знати:

- а) чисельність працюючих, годину тарифну ставку 1 розряду, дійсний фонд робочого часу і середні тарифні коефіцієнти;
- б) штатний розпис і посадові оклади;
- в) годинні тарифні ставки і відпрацьований час.

Відповідь: 1) а; 2) б; 3) в.

7. Для розрахунку планового фонду тарифної заробітної плати робітників-погодинників необхідно знати:

- а) чисельність працюючих, годинну тарифну ставку 1 розряду, дійсний фонд робочого часу і середні тарифні коефіцієнти;
- б) розцінки і плановий випуск продукції;
- в) годинні тарифні ставки і відпрацьований час.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в.

8. При плануванні зростання продуктивності праці й середньої заробітної плати необхідно дотримуватися таких пропорцій:

- а) темпи зростання середньої заробітної плати мають випереджати темпи зростання продуктивності праці;
- б) темпи зростання обох чинників мають бути однаковими;
- в) темпи зростання продуктивності праці мають випереджати темпи зростання середньої заробітної плати.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в.

9. Яким показником вимірюється продуктивність праці у промисловості і відображається у статистичній звітності?

- 1) кількістю виробленої продукції за одиницю часу;
- 2) кількістю виробленої продукції одним працівником за одиницю часу;
- 3) кількістю виробленої продукції одним працівником промислово-виробничого персоналу за одиницю часу.

Відповіді: 1) 2) 3).

3. Питання для обговорення

1. Надати класифікацію працівників підприємства за категоріями та їх коротку характеристику.

2. Як здійснюється розрахунок потреби у кадрах за окремими категоріями працюючих?

3. Які є методи розрахунку продуктивності праці і в чому сутність її прямого розрахунку?

4. Який порядок розрахунку продуктивності праці за факторним методом?

5. Що таке плановий фонд оплати праці і на чому ґрунтуються його розрахунки?

6. У чому полягає сутність нормативного методу розрахунку планового фонду оплати праці?

7.Надати класифікацію планових фондів оплати праці і їх коротку характеристику.

8.Як розраховується фонд відрядної оплати праці основних і допоміжних робітників?

9.Як розраховується фонд погодинної оплати праці основних і допоміжних робітників?

10.Як розраховується фонд оплати керівників, спеціалістів, непромислового та необлікового складу?

11.Для чого здійснюється матеріальне стимулювання працівників підприємств і як воно повинне бути організоване?

12.Із яких елементів складається система преміювання працівників на підприємствах промисловості?

13.Із яких джерел здійснюється преміювання працівників підприємства?

14.Які є найбільш поширені спеціальні положення про матеріальне заохочення?

4. Приклади розв'язування задач

Задача 1. Визначити ріст продуктивності праці в умовно-натуральних вимірниках за такими даними:

Виріб	Кількість виробів		Затрати праці на один виріб, нормо-год.
	план	факт	
А	100	120	20
Б	250	225	15
В	760	820	5

Чисельність працівників не змінюється (5 чоловік).

Розв'язок:

За одиницю виміру (умовну одиницю) слід прийняти виріб з мінімальною трудомісткістю. Тоді в умовно-натуральному вимірі показники виробітку будуть такі: виробіток за планом:

$$100 \cdot 20 / 5 + 250 \cdot 15 / 5 + 760 \cdot 5 / 5 = 400 + 750 + 760 = 1910 \text{ у. шт.}$$

виробіток фактичний:

$$120 * 20/5 + 225 * 15/5 + 820 * 5/5 = 480 + 675 + 820 = 1975 \text{ у. шт.}$$

Зростання продуктивності праці (виробітку) становить:

$$\frac{1975}{1910} \times 100 \% - 100 \% = 3,4\%$$

Відповідь: зростання продуктивності праці (виробітку) становить 3,4%.

Задача 2. Річна програма випуску - 5000 шт. Норма часу на виріб -19,6 люд.-год. 70 % робітників отримують 21 день чергових і додаткових відпусток, 20% - 24 дні і 10 % - відповідно 28 днів. Визначити чисельність основних робітників на плановий рік.

Методичні вказівки: при розрахунку ефективного фонду робочого часу одного робітника значення інших втрат робочого часу студент визначає самостійно.

Розв'язок:

1. Визначаємо затрати робочого часу на виробіток 5000 виробів згідно із заданим параметром витрат часу (19,6 люд.-год.) за формулою:

$$Z_{p.ч.} = N_p * H_{вч}$$

де $Z_{p.ч.}$ -затрати робочого часу на річну програму, люд.-год.;

N_p - річна програма випуску, шт.;

$H_{вч}$ - норма витрат часу на один виріб, нормо-год.

$$Z_{pч} = 5000 \times 19,6 = 98000 \text{ люд.-год.}$$

2. Визначаємо середній показник основних відпусток в розрахунку на одного середньостатистичного робітника. Для цього необхідно скласти пропорцію, де

70% - 21

20% - 24

10% -28,

розв'язуючи цю нескладну пропорцію, отримуємо, що середнє значення основної відпустки складає 22,3 дні.

3.Визначаємо тривалість інших відпусток на середньостатистичного працівника. Цей показник складає приблизно 14 днів, де відпустки по навчанню становлять в середньому 1,1 день, на виконання громадських і державних обов'язків - 1,4 дні, неявки через хворобу - 4 дні, інші (з дозволу адміністрації) - 7,5 днів.

4.Врахувавши внутрішньозмінні витрати часу (0,5 год.) і витрати часу на основні, додаткові та інші відпустки розраховуємо ефективний робочий річний час одного робітника (приймавши, що робочих днів у році 251):

$$\text{Ефект.} = 7,5 \times (251 - 14 - 22,3) = 1610,25 \text{ год.}$$

5.Розрахуємо чисельність основних робітників знаючи, що трудомісткість виробничої програми складає 98000 люд.-год.:

$$\text{Числ.роб.} = 98000 / 1610,25 = 60,86 \text{ чол.}$$

Округляємо в більший бік до цілого числа і отримуємо, що для виконання виробничої програми за заданих умов потрібна 61 людина. Відповідь: чисельність основних робітників на плановий рік становить 61 чол.

Задача 3. Трудомісткість виробничої програми - 180 тис. нормо-год.; середня годинна тарифна ставка - 86 коп.; премії за виконання виробничих завдань - 30 %; доплати за роботу у нічний час - 0,2 тарифної ставки 3-го розряду за одну годину роботи у нічний час; доплати бригадирам за керівництво бригадою - 0,21 % до нормованої заробітної плати з премією; доплати за скорочений робочий день і за перерви в роботі, передбачені законодавством - 0,1 % до нормованої заробітної плати з премією; середня тривалість чергових і додаткових відпусток - 26,5 днів.

Розрахувати річний фонд оплати праці основних робітників та їх середню заробітну плату.

Методичні вказівки: значення даних, які стосуються режиму роботи підприємства, студент визначає самостійно.

Розв'язок:

Вважатимемо, що підприємство працює 250 днів у 2 зміни (2 години роботи у нічний час); тарифна година ставка III розряду дорівнює 1,03 грн.

1. Знайдемо нормовану заробітну плату основних робітників за формулою:

$$ЗП_n = T_{в.пр} \times ГТС_{сер},$$

де $T_{в.пр}$ - трудомісткість виробничої програми (тис. нормо-год.);

$ГТС_{сер}$ - середня тарифна годинна ставка, грн. Отримаємо:

$$ЗП_n = 180000 \times 0,86 \text{ грн} = 154800 \text{ грн}$$

2. Знайдемо нормовану заробітну плату з премією за формулою:

$$ЗП_n^{пр} = ЗП_n \times (100 + \%пр) / 100\%,$$

де $\% пр$ - відсоток премії (%)

$$\text{Отримуємо: } ЗП_n^{пр} = 154800 \text{ грн} \times (100\% + 30\%) / 100\% = 201240 \text{ грн}$$

3. Знайдемо чисельність основних робітників за формулою:

$$Ч_p = T_{в.пр} / (n_{дн} \times t_{зм}),$$

де $n_{дн}$ - кількість робочих днів, що визначається як різниця між 250 днями і тривалістю відпусток - 26,5 днів і дорівнює 223,5 днів;

$t_{зм}$ - тривалість зміни (8 год.)

$$Ч_p = 100,7 \text{ чол.}$$

4. Знаходимо розмір доплат за роботу у нічний час за формулою:

$$Д_n = Ч_p / 2 \times t_n \times n_{дн} \times ГТС_{шп} \times ч_{д.н.ч.},$$

де t_n - час роботи у нічний час в один день;

$\chi_{\text{д.н.ч}}$ - частка доплат за роботу у нічний час.

$$D_n = (100,7 \text{чол./2}) * 2 \text{год.} * 223,5 \text{дні} * 1,03 \text{грн.} * 0,2 = 4636,33 \text{ грн.}$$

4. Знаходимо розмір доплат бригадирам за скорочений робочий день і за перерви в роботі, передбачені законодавством, за формулою:

$$D = 3П_n^{np} * \% / 100,$$

де % - відповідний відсоток доплат.

$$Q^{пл} = Q^{баз} * ((100 + \%зб) / 100).$$

$$D_{пер} = 201240 \text{ грн} * 0,1\% / 100\% = 201,24 \text{ грн.}$$

6. Знайдемо фонд заробітної плати денний:

$$\Phi ЗП_{\text{д}} = 3П_n^{np} + D_n + D_{бр} + D_{пер}$$

$$\Phi ЗП_{\text{д}} = 201240 \text{ грн} + 4636,33 \text{ грн} + 422,60 \text{ грн} + 201,24 \text{ грн} = 206500,17 \text{ грн.}$$

і середньоденний фонд заробітної плати:

$$\Phi ЗП_{\text{сер.д}} = \Phi ЗП_{\text{д}} / n_{\text{дн}} * \chi_p = 9,18 \text{ грн.}$$

7. Оплата відпусток вираховується за такою формулою:

$$O_{відп} = \Phi ЗП_{\text{сер.д}} * T_{відп} * \chi_p,$$

$$O_{відп} = 9,18 \text{ грн} * 26,5 \text{ дні} * 100,7 \text{чол.} = 24497,29 \text{ грн.}$$

8. Річний фонд оплати праці визначається так:

$$\Phi ЗП_p = \Phi ЗП_{\text{д}} + O_{шн} = 206500,17 \text{ грн} + 24497,29 \text{ грн} = 230997,46 \text{ грн,}$$

а середня заробітна плата:

$$ЗП_{\text{сер}} = \Phi ЗП_p / \chi_p = 2293,92 \text{ грн в рік.}$$

або 191,16 грн в місяць.

Відповідь: річний фонд оплати праці працівників за планом складає 230997,46 грн, а середня заробітна плата -191,16 грн в місяць.

Задача 4. Розрахувати річний фонд оплати праці основних робітників та їх середню заробітну плату за даними: трудомісткість виробничої програми - 180 тис. нормо-год., премії за виконання виробничих завдань - 30 %, доплати за роботу у нічний час - 0,2 тарифної ставки 3-го розряду за одну годину роботи у нічний час, доплати бригадирам - 0,21% до нормативної заробітної плати з премією, доплати за скорочений робочий день і за перерви в роботі - 0,1 % до нормативної заробітної плати з премією.

Розв'язок:

1. Спочатку розраховуємо заробітну плату без премій і надбавок:

$$Зно = 180 \times 0,86 = 154,8 \text{ грн.}$$

2. Розрахуємо суму премії: $154,8 \times 30\% = 46,44 \text{ грн.}$

3. Доплати за роботу у нічний час, тривалість нічної робочої зміни складає 2 год., тарифна ставка 3-го розряду 0,77 грн:

$$Дн = 0,2 \times 0,77 \times 2 = 0,308 \text{ грн.}$$

4. Доплати бригадирам 0,21 % до ЗПн з премією:

$$Дб = 154,8 + 46,44 = 201,24 \text{ грн.}$$

$$201,24 \times 0,21\% = 0,42 \text{ грн. } 201,24 + 0,42 = 201,66 \text{ грн.}$$

5. Доплати за скорочений робочий день - 0,1 % з премією:

$$201,24 \times 0,1 = 0,20 \text{ грн.}$$

$$201,24 + 0,20 = 201,44 \text{ грн.}$$

6. Розрахуємо річний фонд оплати праці:

Середня заробітна плата:

$$ЗПс = 154,8 + 46,44 + 0,308 + 0,42 + 0,20 = 202,17 \text{ грн.}$$

Річний фонд оплати праці:

$$\Phi ОПр = 202,17 \times 12 = 2426,016 \text{ грн.}$$

Відповідь: річний фонд оплати праці основних робітників складає 2426,016 грн, а середня заробітна плата - 202,17 грн.

5. Задачі для самостійного розв'язування

Задача 1. У звітному році обсяг випуску продукції склав 22500 тис. грн/ рік, а трудомісткість виробничої програми в цьому році знизилась у порівнянні з базовим на 950 люд.-днів. Річний виробіток у базовому році склав 125 тис. грн / чол. за рік. Визначити виробіток на одного працюючого у звітному році і його відносне зростання, якщо відомо, що в цьому році було 238 робочих днів.

Задача 2. У базовому періоді з 1 жовтня впроваджена автоматична лінія, яка дала умовну річну економію 41 чол. Визначити перехідну економію, чисельність та можливий плановий ріст продуктивності праці, якщо вихідна чисельність промислово-виробничого персоналу 2000 чол.

Задача 3. Втрати від браку у ливарному цеху в базовому періоді склали 3 %, у плановому будуть знижені до 1,4 % від собівартості продукції. У базовому періоді чисельність основних робітників була 850 чол. Визначити відносну економію робітників.

Задача 4. Потрібно підготувати 20 учнів, термін навчання - 9 місяців. Розрахувати середньооблікову чисельність учнів.

Задача 5. Розрахувати середньооблікову чисельність основних робітників-відрядників, якщо планова трудомісткість виробничої програми 2500 тис. нормо-

год., плановий фонд робочого часу - 1700 годин, плановий коефіцієнт виконання норм -1,1.

Задача 6. Чисельність промислово-виробничого персоналу в базовому періоді склала 1200 осіб. Передбачається збільшити обсяг виробництва на 5 %. Визначити планову вихідну чисельність промислово-виробничого персоналу.

Задача 7. Розрахувати додаткову потребу в робітниках на 1 квартал, якщо облікова чисельність робітників на 1 січня - 520 чол., а середньо-облікова чисельність на квартал за планом - 540 чол.

Задача 8. Визначити кількість робітників, які обслуговують устаткування, за даними: кількість верстатів -180 од., робота у дві зміни, норма обслуговування 8 од., неявки на роботу складають 7 %.

Задача 9. Розрахувати планову чисельність робітників за професіями, на основі таких даних: виробнича програма підприємства складає - 50 тис. шт./рік. Трудомісткість виконання окремих видів робіт на один виріб складає: токарні роботи - 10 нормо-год., свердлильні роботи -17 нормо-год, фрезерні роботи - 8 нормо-год, шліфувальні роботи - 6 нормо-год, складальні роботи -16 нормо-год. Середній процент виконання норм складає - 104%, а річний дійсний фонд робочого часу одного робітника складає - 1780 год. Чисельність допоміжних робітників - 30% від числа відрядників.

Задача 10. Визначити приріст продуктивності праці в плановому році за рахунок зниження трудомісткості продукції за даними таблиці.

Вироби	Трудомісткість одного виробу, нормо-год.		Обсяг випуску продукції за планом, шт.
	звітний рік	плановий рік	
А	0,7	0,68	110000
Б	0,92	0,85	90000
В	1,03	0,9	82000

Задача 11. Обсяг виробничої програми підприємства в базовому періоді становив 300 млн грн, і зросте в плановому періоді на 10 %. Виріботок на одного працюючого в базовому періоді становив 2,5 млн грн. За рахунок кращої організації виробництва чисельність промислово-виробничого персоналу

зменшиться в плановому періоді на 10 чол. Визначити процент зростання продуктивності праці і чисельність працюючих по підприємству у плановому періоді.

Задача 12. У механічному цеху 24 автомати. Цех функціонує в три зміни. Норма обслуговування для наладника-10 одиниць обладнання. Номінальний фонд часу робітника 260 днів, чергові і додаткові відпустки - 21 день, невиходи по хворобі 5 днів. Розрахувати облікову потребу в наладчиках.

Задача 13. Планова трудомісткість одного виробу дорівнює 0,8 нормо-год., річний обсяг виробництва- 1 млн шт. Підприємство працює у дві зміни, тривалість зміни - 8,1 год. Втрати на регламентовані простої- 5 %. Середній процент виконання норм виробітку 114 %. Визначити планову чисельність робітників-відрядників.

Задача 14. За даними таблиці визначити виконання плану продуктивності праці (годинної, денної, місячної).

Показники	План	Факт
Обсяг виробництва за зміну, тис. грн	300	350
Середньооблікова чисельність робітників, чол.	150	156
Трудомісткість роботи, люд.-днів	9500	9450
Середня тривалість робочого дня, год.	7,8	7,7

На основі аналізу рівня годинної, денної і місячної продуктивності праці зробити висновок про можливі резерви виробництва.

Задача 15. У звітному році середньооблікова чисельність працівників підприємства становила 1056 чол., а чисельність звільнених за власним бажанням протягом року склала 42 чол. Сукупні витрати часу на заміщення звільнених робітників - 35 днів. Виробіток на одного працюючого планується на наступний рік в розмірі 450 тис. грн / рік, а кількість відпрацьованих людино-днів- 175,3 тис. Визначити коефіцієнт плинності по підприємству та можливий додатковий випуск продукції у зв'язку з усуненням плинності.

Задача 16. Визначити виробіток на одного працюючого в плановому році і його відносний ріст, якщо відомо, що в році 245 робочих днів, річний виробіток

в базовому періоді складав 300 тис. грн/чол. За планом обсяг випуску продукції склав 48500 тис. грн/ рік, а зниження трудомісткості виробничої програми 1685 люд.-днів.

Задача 17. Виробіток на одного працюючого в базовому періоді -670 тис. грн, чисельність працюючих - 254 чол. Обсяг товарної продукції в плановому році збільшиться на 8,4 %, питома вага купівельних напівфабрикатів у вартості продукції знизиться на 3 %. За планом підвищення ефективності виробництва передбачено умовно вивільнити 35 чол. Визначити планові показники виробітку на одного працюючого і ріст продуктивності праці.

Задача 18. Визначити нормативну вартість обробітку одного пальто (НВО), якщо відомо, що середньогодинна плата виробничих робітників 16 грн, додаткова заробітна плата- 10 % від основної, відрахування на соціальні заходи (у % від основної і додаткової) - 37,5%, цехові витрати -15%^а загальнозаводські - 75% від основної заробітної плати. Трудомісткість виготовлення одного пальто 15 нормо-годин.

Задача 19. В базовому періоді на підприємстві було зайнято 2000 робітників. У плановому періоді намічено збільшити їх чисельність до 2500 чоловік. Обсяг виробництва продукції в базовому періоді становить 30000 млн грн, а на наступний рік заплановано збільшити обсяг випуску продукції на 550 млн грн. Визначити частку приросту обсягу продукції за рахунок підвищення продуктивності праці.

ТЕМА 3. Планування потреби в матеріально-технічних ресурсах

1. Питання для теоретичної підготовки

- 1.Зміст і основні завдання плану матеріально-технічного забезпечення (МТЗ).
- 2.Основні показники та порядок розробки плану МТЗ.
- 3.Планування потреби в сировині та матеріальних ресурсах.
- 4.ЗапасиДх види, регулювання їх розмірів.
- 5.Особливості визначення потреби цехів у матеріальних ресурсах в різних типах

виробництва.

2. Тестові завдання

1. Основним завданням плану матеріально-технічного забезпечення є:

- а) визначення потреби в матеріально-технічних ресурсах для здійснення виробничо-господарської і комерційної діяльності;
- б) визначення потреби в матеріальних і трудових ресурсах для здійснення виробничо-господарської діяльності.

Відповіді: 1) а; 2) б.

2. План матеріально-технічного забезпечення складається з таких частин:

- а) розрахунків потреби в матеріально-технічних ресурсах;
- б) балансів матеріально-технічного забезпечення;
- в) плану організаційно-технічного розвитку;
- г) інформації про кон'юнктуру ринку товарів.

Відповіді: 1) а, в; 2) а, б, в; 3) а, б; 4) а, б, в, г.

3. Існують такі методи розрахунку потреби в матеріальних ресурсах:

- а) прямого розрахунку;
- б) аналогії;
- в) за типовим представником;
- г) балансовий;
- д) статистичний;
- е) рецептурного складу;
- є) матричний.

Відповіді: 1) а, б, г, д, є; 2) а, б, в, г, д; 3) а, б, в, е, є.

4. Запаси поділяються на:

- а) сировину, основні і допоміжні матеріали, комплектуючі;
- б) основні і допоміжні матеріали;
- в) незавершене виробництво;
- г) готову продукцію;

- д) малоцінні і швидкозношувані предмети;
- е) інструмент;
- є) обладнання.

Відповіді: 1) а, в, г, д; 2) а, б, в, г, д, є; 3) б, в, г, д.

5. Виробничі запаси матеріальних ресурсів поділяються на:

- а) підготовчий;
- б) внутрівиробничий;
- в) страховий;
- г) поточний;
- д) сезонний;
- е) транспортний;
- є) технологічний.

Відповіді: 1) а, б, в, г, д; 2) а, в, г, д, е, є.

6. Норма забезпеченості виробничими запасами в днях включає:

- а) години на випуск документів;
- б) транспортний запас;
- в) сезонний запас;
- г) підготовчий запас;
- д) поточний та страховий запас;
- є) технологічний запас.

Відповіді: 1) а, б, в, г, є; 2) б, в, г, д, є.

7. Потреба в матеріалі для виконання виробничої програми в багатомономенклатурному виробництві визначається як:

- а) добуток норми витрат за типовим представником на програму випуску усіх виробів даної групи;
- б) як добуток питомої ваги конкретного компонента на питомий вихід придатної продукції.

Відповіді: 1) а; 2) б.

8. Основні шляхи скорочення норм виробничих запасів матеріальних ресурсів:

- а) скорочення періоду поставки;

- б) наближення постачальників до споживачів;
- в) розвиток прямих господарських зв'язків;
- г) зміцнення дисципліни поставок;
- д) розрахунок чеками.

Відповіді: 1) а, б, г; 2) а, в, д; 3) в, г, д.

9. Регулювання запасів здійснюється за такими системами:

- а) "максимум - мінімум";
- б) "стандартних партій";
- в) "стандартних поставок";
- г) "стандартних інтервалів";
- д) "максимум поставки".

Відповіді: 1) а, б, в, г; 2) б, в, г; 3) а, б, г; 4) в, г, д.

10. Існують такі системи постачання цехів і робочих місць матеріалами:

- а) пасивна;
- б) активна;
- в) інтегрована;
- г) точна;
- д) максимальна;
- є) вчасна.

Відповіді: 1) а, в, г, є; 2) а, б, в, д; 3) а, б, в; 4) г, д, є.

11. Складські запаси - це:

- 1) партії деталей, заготовель, що запущені у виробництво, але ще не закінчені обробкою;
- 2) готові деталі, вузли, що чекають обробки на наступних стадіях виробництва або витрачаються в процесі складання виробів.

Відповіді: 1); 2).

12. Величина нормативу складського запасу визначається як:

- 1) сума оборотного і страхового запасу;
- 2) добуток партії поставок на величину страхового запасу;
- 3) добуток тривалості виробничого циклу виготовлення деталей на середньодобову кількість деталей, що витрачаються при складанні виробу.

Відповіді: 1); 2); 3).

3. Питання для обговорення

1. У чому полягає зміст і основні завдання плану матеріально-технічного забезпечення виробництва?
2. Який порядок розробки планів МТЗВ на підприємстві?
3. Що є об'єктом нормування при розробці планів матеріально-технічного забезпечення.
4. Які існують методи обчислення потреби в основних і допоміжних матеріалах?
5. Яка роль виробничих запасів і які є їх основні види?
6. У чому полягає система "максимум-мінімум" у плануванні та регулюванні запасів?
7. Що таке баланс матеріального забезпечення і які його складові частини?

4. Приклади розв'язування задач

Задача 1. На плановий період підприємством укладено договори на поставку металу в обсязі 8 т, а середня вага виробу 0,85 кг. Коефіцієнт використання металу 0,72. 30 % відходів металу можуть повторно використовуватися у виробництві. На плановий період МП має доставити споживачам 7500 шт. металовиробів.

Обґрунтувати виробничу програму малого підприємства з виробництва металовиробів з точки зору забезпеченості металом.

Розв'язок:

Норма витрат металу на один виріб обчислюється:

$$H_{в1} = 0,85/0,72 = 1,18 \text{ кг.}$$

Можливий випуск продукції з одержаного металу складає:

$$N = M_{заг}/H_{в1} = 8000/1,18 = 6779 \text{ шт.}$$

Величина відходів, які можуть повторно використовуватись у виробництві, становить $8000 \times (1 - 0,72) \times 0,3 = 672 \text{ кг}$, тобто з них можна виготовити додатково:

$$N_{\partial} = 672/1,18 = 569 \text{ виробів}$$

Загальна кількість металовиробів, що може бути вироблено із даної кількості металу, становитиме $6779+569=7348$ шт.

8 т металу не вистачить для виконання виробничої програми в обсязі 7500 шт. Для виконання цього завдання підприємству потрібно додатково придбати $[(7500-7348) \times 1,18] = 179,36$ кг металу. Відповідь: для виконання повної виробничої програми підприємству необхідно 179,36 кг металу.

Задача 2. Період поставки 8 днів, а період зриву поставки 2 дні. Для забезпечення виконання денної програми слід використати 960 кг борошна, причому його втрати становлять 2 %. Протягом місяця хлібозавод працює 25 робочих днів. Визначити місячну потребу хлібозаводу в борошні, його середній і максимальний запас.

Розв'язок:

$$Z_{\min} = D \times T_{\text{зрив.пост.}} = 960 \times 1,02 \times 2 = 979,2 \times 2 = 1958,4 \text{ кг.}$$

$$Z_{\text{сер}} = Z_{\min} + 0,5 \times Z_{\text{ном.}}$$

$$Z_{\text{ном.}} = D \times T_{\text{пост.}} = 979,2 \times 8 = 7833,6 \text{ кг.}$$

$$Z_{\text{сер}} = 1958,4 + 0,53 \times 7833,6 = 5875,2 \text{ кг.}$$

$$Z_{\max} = Z_{\min} + Z_{\text{ном.}} = 1958,4 + 7833,6 = 9792 \text{ кг.}$$

Місячна потреба в борошні обчислюється:

$$979,2 \times 25 = 24480 \text{ кг} = 24 \text{ т } 480 \text{ кг.}$$

Відповідь: місячна потреба в борошні становить 24 т 480 кг.

Задача 3. Фактична вага сировини, що поступила у виробництво, - 840 тонн. Вага готової продукції - 315 т. Коефіцієнт виходу готової продукції в попередньому році - 0,350; середній по галузі коефіцієнт виходу готової продукції - 0,380.

Розрахувати коефіцієнт виходу готової продукції і виявити резерви зростання випуску продукції за рахунок більш повного використання сировини.

Розв'язок:

Коефіцієнт виходу готової продукції розраховується як відношення ваги готової продукції до ваги сировини, тоді:

$$K_{вих} = 315/840 = 0,375.$$

Із даного розрахунку видно, що порівняно із значенням цього коефіцієнта за попередній рік у звітному році він є вищим на 25 пунктів (0,375-0,350).

З наявної сировини можна додатково одержати продукції:

$$N_o = 0,025 \times 840 = 21 \text{ т.}$$

Порівняння цього показника із середньогалузевим дозволяє зробити висновок про те, що досягнутий рівень виходу готової продукції нижчий від середньогалузевого на 5 пунктів (0,380 - 0,375). Якщо б на підприємстві був досягнутий середньогалузевий показник, то вихід продукції збільшився б на: $0,005 \times 840 = 4,2 \text{ т.}$

Відповідь: вихід продукції збільшиться на 4,2 т.

Задача 4. Протягом року буде виготовлено 1000 виробів, собівартість кожного з яких 183 грн. Тривалість циклу виготовлення 9 днів, на його початку витрачається 405 грн.

Обчислити норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві.

Розв'язок:

Норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві розраховується за формулою:

$$H_{нзв} = C_p * T_{ц} * K_{нз} / 360,$$

Коефіцієнт наростання витрат $K_{нз}$ можна обчислити:

$$K_{нз} = (C_o + 0,5C_{п}) / (C_o + C_{п}) = (405 + 0,5 \cdot 183) / (405 + 183) = 0,84;$$

$$H_{нзв} = 1000 \cdot 183 \cdot 9 \cdot 0,84 / 360 = 3843 \text{ грн.}$$

Відповідь: норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві складає 3843 грн.

5. Задачі для самостійного розв'язування

Задача 1. Визначити потребу в болтах на плановий період за умови, що норми витрат немає. Фактичні витрати за минулий період становили 5т. У плановому періоді обсяг виробництва збільшився на 10%. Потрібно забезпечити економію матеріалів на 3%.

Задача 2. Визначити норму витрат матеріалів на 1 виріб, якщо середня вага виробу 2,1 кг, коефіцієнт використання матеріалу - 0,9.

Задача 3. Визначити кількість деталей А, які можна виготовити протягом місяця на токарних верстатах цеху понадпланово. Місячна пропускна спроможність токарних верстатів - 9200 верстатогодин. Планове завантаження по токарних роботах 10500 нормо-годин. Плановий коефіцієнт виконання норм - 1,25. На виготовлення однієї деталі потрібно 1,7 нормо-годин, при її обробці норма перевиконується на 20%.

Задача 4. Обрахувати виробничу програму малого підприємства із виробництва металовиробів, з точки зору забезпеченості металом, якщо на плановий період підприємством укладено договори на поставку металу в обсязі 9 т, а середня вага виробу - 0,75 кг. Коефіцієнт використання металу 0,71. 30 % відходів металу можуть повторно використовуватися у виробництві. На плановий період МП має доставити споживачам 7500 шт. металовиробів. Скільки потрібно підприємству додатково придбати металу?

ТЕМА4. Витрати виробництва. Планування собівартості продукції.

1. Питання для теоретичної підготовки

1. Мета, завдання та послідовність розробки плану собівартості продукції.
2. Класифікація витрат та групування витрат за економічними елементами.
3. Складання планової (нормативної) калькуляції.
4. Складання зведеного кошторису витрат на виробництво.

2. Тестові завдання

1. Яка з відповідей правильна:

- а) собівартість продукції вища від її вартості;
- б) вартість продукції вища від її собівартості;
- в) собівартість продукції дорівнює її вартості;
- г) собівартість може бути вища, нижча чи дорівнювати вартості продукції.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в; 4) г.

2. Калькулювання собівартості продукції складається:

- а) в розрізі комплексних статей;
- б) за економічними елементами;
- в) за статтями витрат;
- г) на визначений період.

Відповіді: 1) а, б; 2) в, г; 3) д; 4) в, д.

3. Кошторис витрат на виробництво продукції складається:

- а) за комплексними витратами;
- б) у розрізі економічних елементів;
- в) за статтями витрат;
- г) на визначений період;
- д) на одиницю виробу.

Відповіді: 1) а, д; 2) б, г; 3) г, д; 4) а, б; 5) в.

4. Методи розробки калькуляції:

- а) поелементний;

б)прямого рахунку; в)параметричний;

г) розрахунково-аналітичний;

д) пофакторний.

Відповіді: 1) а, б; 2) г, д; 3) г, д; 4) а, б, в, г, д; 5) б, г.

5. За способом обчислення у розрахунку на одиницю продукції витрати поділяють на:

а) постійні;

б) комплексні;

в) прямі;

г) непрямі;

д) постійні;

є) змінні.

Відповіді: 1) а, б; 2) в, г; 3) д, є.

6.Об'єкт калькулювання - це:

а) суб'єкт господарювання;

б) структурні підрозділи суб'єкта господарювання;

в) виріб;

г)робоче місце.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в; 4) г.

7.Вкажіть витрати, що не залежать від обсягу виробництва:

а) валові;

б) змінні;

в) граничні;

г) прямі;

д) постійні.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в; 4) г; 5) д.

8.Назвіть витрати, що залежать від обсягу виробництва:

а) валові;

б) змінні;

в) постійні.

відповіді: 1) а; 2) б; 3) в.

9. Які з перелічених елементів не входять до виробничої собівартості:

- а) сировина і основні матеріали;
- б) заробітна плата основних виробничих робітників;
- в) амортизаційні відрахування;
- г) витрати на підготовку кадрів;
- д) витрати на збут.

Відповіді: 1) в, г, д; 2) г, д; 3) а, б, г.

10. Які витрати належать до умовно-постійних:

- а) електроенергія на освітлення;
- б) електроенергія на технологічні потреби;
- в) сировина й основні матеріали;
- г) амортизаційні відрахування;
- д) адміністративно-управлінські витрати;

є) заробітна плата робітників-погодинників. *Відповіді: 1) а, г, д;*

2) а, д, є; 3) б, в, г.

11. Основними шляхами зниження витрат у матеріаломістких галузях є:

- а) збільшення норми витрат;
- б) скорочення і ліквідація браку;
- в) випуск якісної продукції;
- г) підвищення фондівддачі;
- д) підвищення продуктивності праці;
- е) зменшення відходів;

є) підвищення фондоозброєності. *Відповідь: 1) а, в, г; 2) д,*

є; 3) б, е.

12. Які з наведених елементів входять до виробничої собівартості:

- а) відрахування на соціальні заходи;
- б) вартість спожитих сировини і матеріалів;

- в) заробітна плата основних виробничих робітників;
- г) амортизаційні відрахування;
- д) витрати на рекламу;
- є) витрати на збут продукції.

Відповіді: 1) а, в, д; 2) а, б, є; 3) а, б, в, г.

13. Структура витрат на виробництво продукції - це:

- а) склад витрат і частка кожного елемента у їх загальному обсязі;
- б) склад витрат за їхніми статтями;
- в) співвідношення витрат у їх обсязі;
- г) склад витрат за економічними елементами.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в; 4) г.

3. Питання для обговорення

1. Мета та послідовність планування витрат підприємства.
2. Класифікація витрат.
3. Групування витрат за економічними елементами.
4. Розрахунок планових витрат за окремими елементами.
5. Як залежать загальні витрати і собівартість одиниці продукції від обсягу виробництва?
6. Групування витрат виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) за статтями калькуляції.
7. Складання зведеного кошторису витрат на виробництво.
8. Складання планової (нормативної) калькуляції собівартості продукції.
9. Характеристика витрат, що не включаються до собівартості продукції (товарів, робіт, послуг).
10. Ціна як економічно-фінансовий важіль управління виробництвом за ринкових умов господарювання.

4. Приклади розв'язування задач

Задача 1. У поточному році рентабельність операційної діяльності підприємства становила 27 %, а сума прибутку - 289614 грн. Адміністративні витрати у розрахунку до виробничої собівартості склали 15 %, а витрати на збут - відповідно 4 %.

Визначити собівартість реалізованої продукції.

Розв'язок:

1. Рентабельність операційної діяльності визначається за формулою:

$$p = Y \times 100 / C$$

де Y - прибуток від операційної діяльності, грн;

C - собівартість від операційної діяльності, грн. З цієї формули знайдемо собівартість операційної діяльності (C):

$$C = 1072644 \text{ А грн.}$$

2. Далі знайдемо собівартість (заводська).

$$C_j = C + B_{Aj},$$

де C_t - собівартість заводська, грн;

B_A - адміністративні витрати, грн. У свою чергу, адміністративні витрати визначаються: $B_I = 0,15 \times C = 0,15 \times 1072644,4 = 160896,66 \text{ грн.}$

Тоді заводська собівартість буде:

$$C_{\text{з}} = 1072644,4 + 160896,66 = 1233541 \text{ грн.}$$

3. Собівартість реалізованої продукції визначається за формулою:

$$C_{p.n} = C_{\text{з}} + B_{\text{зб}},$$

де C - собівартість реалізованої продукції;

$B_{\text{зб}}$ - витрати на збут, грн. Знайдемо кількісне значення $B_{\text{зб}}$: $B_{\text{зб}} = 0,04 \times C = 0,04 \times 1072644,4 = 42905,78 \text{ грн.}$ Тоді $C_{\text{пр}} = 1072644,4 + 42905,78 = 1115550,1 \text{ грн.}$

Відповідь: собівартість реалізованої продукції становить -1115550,1 грн.

Задача 2. Вартість основних і допоміжних матеріалів - 11 грн/ шт., нормована заробітна плата - 6,2 грн / шт., витрати з ремонту і експлуатації обладнання - 3600 тис. грн, річні цехові витрати - 800 тис. грн, загальновиробничі витрати - 900 тис. грн, річна нормована заробітна плата основних робітників - 1200 тис. грн, витрати на збут - 3 % від виробничих витрат.

Розрахувати собівартість та орієнтовану ціну виробу А.

Методичні вказівки: рішення про значення інших показників, що входять до складу собівартості, та рівень планової рентабельності студент приймає самостійно.

Розв'язок:

1. Виходячи з даних про нормовану заробітну плату на 1 виріб А та річну нормовану зарплату основних робітників, розрахуємо обсяг виробництва виробів А:

$$L_{\text{н}} = L_{\text{ЗП}} = 1100000_{\text{грн}} / 193549_{\text{шт}}$$

$$ЗП_{\text{А}} = 6,2 \text{ грн / шт.}$$

2. Розрахуємо витрати на збут, знаючи, що вони складають 3 % від усіх витрат на виробництво виробу А:

$$U_{\text{вз}} = (U_{\text{м}} + U_{\text{ЗП}} + U_{\text{всз}} + U_{\text{вРЕМ}} + U_{\text{цв}} + U_{\text{зв}}) \times 100\% / 100\%$$

$$U_{\text{вз}} = (11 \text{ грн} \times 19354 \text{ шт.} + 809034,82 + 1200000 \text{ грн} + 3600000 \text{ грн} + 8000000 \text{ грн} + 900000 \text{ грн}) \times 0,03 = 307413,24 \text{ грн.}$$

Примітка. Витрати на соціальні заходи (ВСЗ) умовно 38 %.

3. Розрахуємо витрати на ремонт та експлуатацію обладнання, цехові витрати, загальновиробничі витрати і витрати на збут відповідно на один виріб А:

$$\underline{Y_{BPEO} \quad 3600000 \text{ грн}}$$

$$BPEO, = 18,6 \text{ грн / шт.}$$

$$N \quad 193549 \text{ шт}$$

$$\text{гго} \quad ЦУ^B \quad 800000 \text{ грн} , , _$$

$$ЦВ, — 4,13 \text{ грн / шт.}$$

$$N \quad 193549 \text{ шт.}$$

$$\underline{\text{—} \quad X^{ДЗ} \quad 900000 \text{ грн}}$$

$$ЗВ, = 4,65 \text{ грн / шт.}$$

$$N \quad 193549 \text{ шт.}$$

$$\text{д,} \quad YJ^{B3} \quad 258871 \text{ грн} \quad \dots$$

$$1,34 \text{ грн / шт.}$$

$$N \quad 193549 \text{ шт.}$$

4. Визначимо собівартість виробу А:

$$C_A = одм_A + зп_A + всз_A + BPEO_A + цв_A + зв_A + в3_A$$

$$C_A = 11 \text{ грн / шт.} + 6,2 \text{ грн / шт.} + 4,18 \text{ грн / шт.} + 18,6 \text{ грн / шт.} + 4,13 \text{ грн / шт.} + 4,65 \text{ грн / шт.} + 1,34 \text{ грн / шт.} = 50,1 \text{ грн / шт.}$$

5. Визначимо орієнтовну ціну виробу А, прийнявши рівень планової

рентабельності 11,2 %, знаючи, що $P = \frac{x}{100} \times 100\%$, знайдемо запланований прибуток:

$$n \quad P \times C_A \quad 11,2 \% \times 50,1 \text{ грн}$$

$$П = 5,61 \text{ грн.}$$

Таким чином, орієнтовна ціна виробу А становить:

$$Ц_A = C_A + П_A = 50,1 \text{ грн} + 5,61 \text{ грн} = 55,71 \text{ грн. З врахуванням ПДВ:}$$
$$55,71 \times 1,2 = 66,85 \text{ грн.}$$

Відповідь: собівартість виробу А дорівнює 50,1 грн/шт., орієнтовна ціна виробу А - 66,85 грн.

5. Задачі для самостійного розв'язування

Задача 1. Визначити валові втрати підприємства на всі соціальні заходи, якщо відрахування на соціальне страхування від нещасних випадків становить 2,1 %, а витрати на оплату праці 350 тис. грн.

Задача 2. У звітному році господарська діяльність підприємства характеризується такими даними: чистий дохід 980 тис. грн, адміністративні витрати 190 тис. грн. Визначити планові адміністративні витрати підприємства, якщо чистий дохід планується на рівні 1200 тис. грн, а рівень адміністративних витрат на 1 тис. грн чистого доходу буде зменшено на 5 %.

Задача 3. Розрахувати собівартість та орієнтовну ціну виробу А: собівартість основних і допоміжних матеріалів 12 грн/шт.; нормативна заробітна плата 6,25 грн/шт. Витрати з ремонту та експлуатації обладнання 3650 тис. грн. Річні цехові витрати 900 тис. грн. Загальновироб-ничі витрати 950 тис. грн. Річна нормована заробітна плата основних робітників 1300 тис. грн. Витрати на збут 3 %.

Задача 4. У поточному році рентабельність операційної діяльності підприємства становила 28%, а сума прибутку 298617 грн. Адміністративні витрати у розрахунку до виробничої собівартості склали 16 %, а витрати на збут 5%. Визначити собівартість реалізованої продукції.

Задача 5. У звітному періоді собівартість товарної продукції становила 450 млн. грн, витрати на 1 грн товарної продукції 0,90 грн. У плановому періоді витрати на

1 грн товарної продукції повинні дорівнювати 0,85грн. Обсяг виробництва продукції буде збільшено на 7 %. Визначити собівартість товарної продукції планового періоду.

Задача 6. Плановий випуск продукції 4500 виробів, собівартість 105000 грн, питома вага основної заробітної плати виробничих робітників становила 21 %. Розрахувати величину цехових витрат, які потрібно включити до калькуляції собівартості одиниці виробу. Загальна сума цих витрат становитиме 40400 грн.

Задача 7. Вартість основних і допоміжних матеріалів -10 грн/ шт. Нормована заробітна плата- 6,1 грн / шт. Витрати з ремонту і експлуатації обладнання - 3600 тис. грн. Річні цехові витрати - 800 тис. грн. Загальновиробничі витрати - 900 тис. грн. Річна нормована заробітна плата основних робітників - 1200 тис. грн. Витрати на збут - 2 %.

Розрахувати собівартість та орієнтовану ціну виробу А.

Методичні вказівки: рішення про значення інших показників, які входять до складу собівартості, та рівень планової рентабельності студент приймає самостійно.

Задача 8. У поточному році рентабельність операційної діяльності підприємства становила 25 %, а сума прибутку - 289614 грн. Адміністративні витрати у розрахунку до виробничої собівартості склали 15 %, а витрати на збут - відповідно 3 %.

Визначити собівартість реалізованої продукції.

ТЕМА5 . Планування фінансових результатів

1. Питання для теоретичної підготовки

- 1.Зміст і завдання фінансового плану.
- 2.Планування прибутку підприємства.
- 3.Методи оптимізації грошових потоків.
- 4.Оцінка фінансового стану підприємства на основі балансу доходів та видатків.

2. Тестові завдання

1. Одним із завдань фінансового плану є:

- а) планування виробництва та реалізації продукції;
- б) визначення витрат підприємства;
- в) забезпечення виробничої та інвестиційної діяльності необхідними фінансовими ресурсами.

Відповіді: 1) а ; 2) б; 3) в.

2. Метою складання фінансового плану є:

- а) взаємоузгодження доходів і витрат;
- б) визначення виробничої собівартості продукції;
- в) виявлення та мобілізація резервів збільшення прибутків за рахунок поліпшення використання матеріальних, трудових та грошових ресурсів.

Відповіді: 1) а, б; 2) а, в; 3) б, в.

3. Основними показниками фінансового плану підприємства є:

- а) загальна сума прибутку;
- б) собівартість товарної продукції;
- в) асигнування з бюджету;
- г) дохід підприємства;
- д) платежі до бюджету;

є) рентабельність виробництва. *Відповіді: 1) а, б, в, г; 2) а, в, д; 3) а, г, є.*

4. Назвіть чинники, які безпосередньо впливають на величину виручки від реалізації продукції:

- а) обсяг виробництва;
- б) стан основних засобів;
- в) вартість майна підприємства;
- г) якість продукції;
- д) орендна плата.

Відповіді: 1) а, в; 2) а, д; 3) б, в; 4) а, г.

5. Основними шляхами збільшення прибутку на промисловому підприємстві є:

- а) підвищення продуктивності праці;
- б) зростання виробництва і реалізації продукції;
- в) зниження собівартості продукції;
- г) поліпшення якості продукції;
- д) розширення асортименту;
- є) підвищення фондівіддачі.

Відповіді: 1) а, б, д,; 2) в, г; 3) д, є.

6. Поточний фінансовий план складається:

- а) на рік із розбивкою по кварталах;
- б) на 3 - 5 років із розбивкою по роках.

Відповіді: 1) а; 2) б.

7. Оперативне фінансове планування включає розробку:

- а) оперативного фінансового плану (балансу надходжень і видатків коштів);
- б) платіжного календаря;
- в) кредитного плану;
- г) касового плану;
- д) всі відповіді є правильними.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в; 4) г; 5) д.

8. До методів планування прибутку підприємства від звичайної діяльності до оподаткування належать:

- а) прямий метод;
- б) круговий метод;
- в) балансовий метод;
- г) аналітичний метод.

Відповіді: 1) а, г; 2) в, г; 3) б, в; 4) а, б, в.

9. Фінансове планування - це:

- а) визначення обсягу фінансових ресурсів, необхідних для виробничо-господарської діяльності підприємства;
- б) визначення джерел надходження фінансових ресурсів;

в) визначення обсягу фінансових ресурсів, необхідних для виробничо-господарської діяльності підприємства, а також джерел їх надходження.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в.

10. За допомогою платіжного календаря:

а) контролюється платоспроможність підприємства та виконання поточного фінансового плану;

б) показується увесь грошовий оборот за певний проміжок планового періоду;

в) усі відповіді правильні.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в.

11. Касовий план у фінансовому плануванні - це:

а) план обороту готівки через касу підприємства;

б) план надходження коштів і повернення їх у встановлені договором терміни.

Відповіді: 1) а; 2) б.

12. При фінансовому плануванні на підприємстві для визначення потреби в оборотних коштах застосовують такі методи:

а) прямий;

б) економічний;

в) усі відповіді вірні.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в.

13. Кредитний план - це:

а) план обороту готівки через касу підприємства;

б) план надходження коштів і повернення їх у встановлені договорами терміни.

Відповіді: 1) а; 2) б.

14. У процесі фінансового планування та оцінювання фінансового стану підприємства використовуються такі документи:

а) баланс;

б) звіт про фінансові результати;

в) звіт про власний капітал;

г) звіт про рух грошових коштів;

д) усі відповіді правильні.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) в; 4) г; 5) д.

15. Оперативне фінансове планування включає розробку:

а) оперативного фінансового плану;

б) платіжного календаря;

в) кредитного плану;

г) касового плану;

д) всі відповіді правильні.

Відповідь: 1) а; 2) б; 3) в; 4) г; 5) д.

3. Питання для обговорення

1. Завдання, зміст та принципи фінансового планування.

2. Завдання та види фінансових планів.

3. Зміст та характеристика оперативного фінансового планування.

4. Планування потреби в основному та оборотному капіталі.

5. Структура, показники і сфера застосування балансу доходів і видатків, платіжного календаря, кредитного та касового плану.

6. Суть та порядок визначення точки беззбитковості.

7. Методи розрахунку потреби в оборотних коштах.

8. Способи вимірювання прибутковості підприємства.

9. Методи розрахунку прибутку від реалізації продукції.

10. Оцінка фінансового стану підприємства.

11. Шляхи вдосконалення фінансового планування в умовах реформування фінансового механізму.

4. Задачі для самостійного розв'язування

Задача 1. Розрахувати відпускну ціну товару Х, якщо відомо, що виробнича собівартість становила 251 грн, комерційні витрати 71 грн, рентабельність виготовлення продукції 1,7%, ПДВ - 20 %.

Продукція	Обсяг реалізації, од.	Виробнича собівартість одиниці продукції, грн	Витрати за плановий період, тис. грн	
			адміністративні	на збут
Шафи	900	180	?	?
Стільці	1300	98	?	?
Разом	*	*	45	17

Задача 2. Планові показники виробництва характеризуються такими даними:

Визначити ціну одного стільця з ПДВ, якщо підприємство планує рентабельність їх продажу по відношенню до операційних витрат 25 %.

Задача 3. Планові показники підприємства характеризуються такими даними:

Продукція	Обсяг реалізації, од.	Виробнича собівартість одиниці продукції, грн	Витрати за плановий період, тис. грн	
			адміністративні	на збут
Шафи	900	180	?	?
Стільці	1300	98	?	?
Разом	*	*	45	17

Визначити ціну одного стільця без ПДВ, якщо підприємство планує рентабельність їх продажу по відношенню до чистого доходу 20 %.

Задача 4. Планові показники господарської діяльності підприємства характеризуються такими даними:

Продукція	Обсяг реалізації, од.	Виробнича собівартість одиниці продукції, грн	Ціна одиниці продукції без ПДВ, грн	Витрати за плановий період, тис. грн	
				адміністративні	на збут
Тумби	750	145	195	?	?
Стільці	1350	70	140	?	?
Разом	*	*	*	52	9

Визначити рентабельність витрат операційної діяльності підприємства.

Визначити ціну стола без ПДВ, якщо підприємство планує рентабельність їх продажу по відношенню до чистого доходу 25 %.

Задача 5. Планові показники підприємства характеризуються такими даними:

Продукція	Обсяг реалізації, од.	Виробнича собівартість одиниці продукції, грн	Витрати за плановий період, тис. грн	
			адміністративні	на збут
Шафи	900	180	?	?
Стільці	1300	98	?	?
Разом	*	*	45	17

Визначити ціну одного стільця без ПДВ, якщо підприємство планує рентабельність їх продажу по відношенню до чистого доходу 25 %.

Задача 6. Розрахувати планову відпускну ціну на дитячий шоколад, якщо його виробнича собівартість становить 0,90 грн, комерційні витрати 3% виробничої собівартості, рентабельність - 23 %, акцизний збір - 40 % і ПДВ - 20 %.

Організація та планування діяльності підприємств [Текст]: методичні вказівки до виконання практичних занять для здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня фаховий молодший бакалавр за спеціальністю 274 Автомобільний транспорт денної форми навчання / уклад. В.М. Колядюк – Любешів: ВСП «Любешівський ТФК ЛНТУ», 2023. – 44 с.

Комп'ютерний набір і верстка :
Редактор:

В.М.Колядюк
В.М.Колядюк

Підп. до друку _____ 2023 р. Формат А4.
Папір офіс. Гарн. Таймс. Умов. друк. арк. _____
Обл. вид. арк. _____ Тираж 2 прим.